

ORTA KARADENİZ KALKINMA AJANSI
BULGARİSTAN ÜLKE RAPORU

BULGARİSTAN ÜLKE RAPORU

A) GENEL BAKIŞ

I. TEMEL BİLGİLER

Balkanlar'da yer alan ülke; batıda Sırbistan ve Makedonya, doğuda Karadeniz, kuzey'de Romanya, güneyde Yunanistan ve güneydoğuda Türkiye ile çevrilidir. 1988 yılı resmi nüfus sayımına göre 9,9 milyon olan ülke nüfusu, 2001 yılı sayımında 7,9 milyona gerilemiştir. Nüfustaki düşüşün en önemli sebebi göçtür. Komünizm sonrası ülkedeki koşullardan memnuniyetsizlik ve 1980 sonlarında, 1990 başlarında ülkedeki en büyük azınlık olan Türklerin ülkelerine dönme arzuları göçün başlıca nedenleridir. Özellikle, eğitilmiş nüfus ülke dışına çıkmaktadır Ülke nüfusunun 2020 yılı itibari ile 7 milyona ya da daha aşağıya düşmesi beklenmektedir. 2008 yılı sonu itibarı ile nüfusun %71,8'i şehirlerde yaşamaktadır. Nüfusun yaklaşık yarısı, nüfusu 300.000'den fazla olan Sofya, Filibe, Varna, Burgas, Stara Zagora, ve Blagoevgrad şehirlerinde yaşamaktadır.

II. Dünya Savaşı'nın ardından Balkanlar'da ilerleyen Sovyet Ordusu'nun da etkisiyle sosyalist rejime geçen ülkede 1990 yılında Doğu Bloku'nun çözülmesiyle sosyalist rejim yıkılmıştır. 12 Temmuz 1991 tarihinde kabul edilen anayasa ile birlikte ülkenin yönetim biçimi parlamenter demokrasi olarak belirlenmiştir.

Georgi PARYANOV, 22 Ocak 2002 tarihinden bu yana cumhurbaşkanlığı görevini yürütmektedir. 27 Temmuz 2009 tarihinde yapılan seçimler sonrasında ise Ulusal Meclis tarafından Boyko BORİSSOV başbakan seçilmiştir. Birleşmiş Milletler, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı üyesi olan Bulgaristan, 2004 yılında NATO'ya, 2007 yılında ise Avrupa Birliği'ne üye olmuştur.

Tablo 1. Temel Bilgiler

Ülke Adı	Bulgaristan Cumhuriyeti
Yönetim Biçimi	Parlamenter Demokrasi
Başkent	Sofya
Cumhurbaşkanı	Georgi PARVANOV
Başbakan	Boyko BORİSSOV
Nüfus	7,09 milyon (2011)
Yüzölçümü	111.002 km ²
Resmi Dil	Bulgarca
Okuryazarlık Oranı	% 98.2
Para Birimi	Leva (1USD=1,35 BGN Ağustos 2011 itibariyle)
Zaman Dilimi	+ 2 GMT (Sofya)

Kaynak: CIA Factbook, 2011

2. EKONOMİK DURUM

Tarım sektörü, komünizm dönemi Bulgaristan ekonomisi içinde önemli bir yere sahipti. Aynı dönemde ağır sanayi, çelik, elektronik, bilgi teknolojileri ve silah imalatı devlet tarafından önemli ölçüde desteklenen sektörlerdi. Komünizm döneminde ciddi biçimde korunan bu sektörler komünizm sonrası oluşan rekabet ortamına ayak uydurmakta güçlük yaşamıştır. Bulgaristan'ın pazar ekonomisine

geçişinden sonra, başarıyla uygulanamayan reformlar sonucunda 1996 yılında ülkede ekonomik kriz başlamıştır. 1994 yılından itibaren pozitif büyüme gösteren ülke ekonomisi 1996 yılında %10,9 oranında küçülmüştür. IMF ile imzalanan anlaşma çerçevesinde 1997 yılı Temmuz ayında Para Kurulu kurulmuştur. Para Kurulunun kurulması ve Levanın Alman Markına endekslenmesi ile birlikte ülkede makro ekonomik istikrar sağlanmış olup, 1998 yılından sonra büyüme yeniden başlamıştır.

Ülkede para arzı ve kredi büyümesi üzerindeki denetim oldukça sıkıdır. Merkez Bankası'nın ticari bankaları finanse etmesi ve kamuya borç vermesi yasaktır. Bu sıkı uygulamalar neticesinde ülkedeki yıllık ortalama enflasyon 1997 yılı Mart'ında %2000'lerin üzerindeyken, 17 ay içinde tek haneli rakamlara düşmüştür. 2008 yılı itibarı ile ortalama tüketici fiyatları enflasyonu %7,8, 2009 yılında %0.6 olarak gerçekleşmiştir.

Temmuz 2009'da iktidara gelen yeni Bulgaristan hükümeti, 2015'den önce gerçekleşmesi beklenmeyen avroya geçiş sürecinde Bulgaristan Para Kurulu'nun yürütmekte olduğu politika çapasının zarar görmesini istememektedir. Bununla birlikte mevcut politikanın sürdürülmesinde bazı riskler mevcuttur. Bazı Doğu Avrupa ülkelerinin para birimlerinde devalüasyon yönünde yapılan düzenlemeler, Bulgaristan'ın mevcut döviz kuru politikası ile ihracatta rekabet gücüne zarar vermektedir. Bu durum ise, ekonomik krizden çıkmaya çalışan Bulgaristan'ın toparlanma sürecini yavaşlatmaktadır. Bulgaristan Para Kurulu tarafından yürütülen sıkı para politikasına müdahale söz konusu olmadığından, hükümet maliye politikası aracılığıyla ekonomiye yön vermektedir. Hükümet göreve geldiğinden bu yana bütçe açığı vermemek için sıkı bir maliye politikası uygulamaktadır (İGEME, 2011).

Bulgaristan'ın 2007 yılında AB'ye üyeliğiyle birlikte ekonomik performansının arttığı görülmektedir. 2004-2007 yılları arasında ortalama GSYİH artışı %6,1 olarak gerçekleşmiştir. Yine aynı dönemde ülkeye giren sermaye ve kredi miktarında önemli artışlar yaşanmıştır. 2008 itibarıyla ülkeye giren sermaye miktarı GSYİH'nin %30'una ulaşmıştır. Kişi başına düşen geliri AB ortalamasının üçte biri olan Bulgaristan önümüzdeki yıllarda muhtemelen en fakir AB üyesi ülke olacaktır. Düşük ücret seviyesine ek olarak AB üyeliği beraberinde yatırımların artmasına rağmen üretim artışı yavaş seyretmiştir. Buna bağlı olarak Bulgar firmaları AB üyeliği ile artan rekabet ortamında güç kaybına uğramışlardır. Uluslararası mali krizin 2008 yılının son çeyreği ile 2009 yılının tamamında ekonomi üzerinde ciddi etkileri olmuş, iç ve dış ticaret hacmi azalmış, iç ve dış yatırımlar, konut fiyatları düşmüş, üretim, tüketim ve inşaat sektörü daralmıştır. 2009 yılında Bulgaristan ekonomisi %4,9 oranında küçülmüştür.

Bulgaristan ekonomisinin 2011 yılında %2,5 oranında büyüyeceği öngörülmektedir. 2012-2014 arasında AB fonları kullanımının artacağı, ekonomik büyümenin ivme kazanacağı tahmin edilmektedir.

2010 yılında %9,5 tahmin edilen işsizlik oranının 2011 yılında %8,4'e düşeceği beklenmektedir. Petrol, gıda ve elektrik fiyatlarının artmasına rağmen, yurtiçi talebin zayıflığından dolayı enflasyon 2010 yılında ortalama %4,5 olmuştur. Enflasyon oranının 2011 yılında %3,4, 2012-2015 arasında ise yıllık %3,2 olacağı tahmin edilmektedir. Bu yıllarda yurtiçi talebin büyüyeceği, AB fonları vasıtasıyla ekonomiye daha fazla para enjekte edileceği düşünülmektedir. 2011-2030 yılları arasında reel GSYİH'nin yıllık ortalama %2,9 oranında artacağı tahmin edilmektedir. Kişi başı reel GSYİH'de büyüme ise yaklaşık %4 oranında olacaktır. Bu durum düşük doğurganlık hızı ve net dış göçten kaynaklanan nüfus azalışı nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Bu zayıf demografik görünüm gelecek yıllarda işgücüne katılım oranında artışa rağmen işgücü arzının azalmasına neden olacaktır. Verimlilikte beklenen artışlara rağmen, bu olumsuz demografik görünüm GSYİH artışını sınırlayacaktır. (EIU, 2011).

Tablo 2. Ekonomik Göstergeler, 2010

GSYİH (milyar \$)	51,5
GSYİH Sektörlere göre dağılım	Tarım: % 6 Sanayi: % 30,3 Hizmetler: % 63,7
Reel büyüme (%)	0,1
Kişi Başı Gelir (\$)	12.244
Enflasyon Oranı (%)	4,5
İşsizlik oranı (%)	9,5
İhracat (milyar \$)	16,5 (2009)
İthalat (milyar \$)	23,3 (2009)
Cari İşlemler Dengesi (milyar \$)	-1,2
Dış Borç (milyar \$)	47,15
KDV Oranı	% 20

Kurumlar Vergisi Oranı	% 10
Doğal Kaynakları	Boksit, bakır, kurşun, kömür, petrol ve doğalgaz
Endüstri Ürünleri	Elektrik, gaz, su; gıda, içecek, tütün; makine ve ekipmanlar, adi metaller, kimyasal ürünler, kok, rafine petrol, nükleer yakıt
Tarım ürünleri	Sebzeler, meyveler, tütün, şarap, buğday, arpa, ayçiçeği, şeker pancarı, çiftlik hayvanları

---

*Kaynak: CIA Factbook, 2011
İGEME, 2011*

3. BULGARİSTAN-TÜRKİYE SİYASİ İLİŞKİLERİ

Türkiye ve Bulgaristan arasındaki ilişkiler, bu ülkedeki yeni rejimin, eski liderliğin Bulgaristan'da yaşayan Türk azınlığa yönelik baskıcı politikalarını terk etmesiyle son yirmi yıllık dönemde kapsamlı bir gelişme sergilemiş, iki ülke arasında her düzeydeki temasların sayısı artmıştır. Buna ek olarak, iki ülke arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilebilmesi için gerekli hukuki çerçeve tamamlanmış ve bu sayede bu alanlarda önemli gelişme kaydedilmiştir.

Türkiye, Bulgaristan'ın Avrupa-Atlantik yapılarına tam entegrasyonunu başından beri desteklemiştir. Bulgaristan'ın Mart 2004'te NATO'ya tam üye olarak kabul edilmiş olması ve 1 Ocak 2007 tarihinden itibaren AB üyesi olması Türkiye tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Bulgaristan, Türkiye'nin AB üyeliğine destek verdiğini ifade etmektedir. Bulgaristan Cumhurbaşkanı Georgi PARVANOV'un 16-17 Aralık 2008 tarihlerinde Türkiye'ye gerçekleştirdiği ziyaret sırasında Sayın Cumhurbaşkanımız ile yaptığı görüşmelerde, iki ülke Dışişleri Bakanlıkları Müsteşarları başkanlıklarında bir "Ortak Komisyon" kurulması kararlaştırılmıştır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2011).

4. PRATİK BİLGİLER

4.1 DÜZENLENEN ÖNEMLİ FUARLAR

Tablo 3. Milli Katılımda Devlet Desteği Olan Fuarlar

AGRA ULUSLARARASI TARIM VE TARIM MAKİNELERİ FUARI (Plovdiv - Mart/Her Yıl) Konu: Makine Web Sitesi: http://www.ladin.com.tr
BULGARIAN BUILDING WEEK (Sofya - Mart/Her Yıl) Konu: İnşaat Web Sitesi: http://www.forem.com.tr
PLOVDIV TECHNICAL FAIR (Plovdiv - Ekim/Her Yıl) Konu: Genel Ticaret Web Sitesi: http://www.meridyenfair.com

Tablo 4. Bireysel Katılımda Devlet Desteği Olan Fuarlar

EXPO ENERGY (Sofya - Şubat/Her Yıl) Konu: Tesisat, ısıtma, soğutma Web Sitesi: http://www.planetfair.de
FOODTECH (Plovdiv - Kasım/Her Yıl) Konu: Gıda ve paketleme teknolojileri Web Sitesi: http://www.fair.bg
INTERNATIONAL TECHNICAL FAIR (Plovdiv - Mart/Her Yıl) Konu: Makina Web Sitesi: http://www.fair.bg
ITF INTERNATIONAL TECHNICAL FAIR (Plovdiv - Ekim/Her Yıl) Konu: Su teknolojileri, ulaştırma, oto servis teçhizatı, makina Web Sitesi: http://www.fair.bg
MEDICUS, DENTO, GALENIA-International Exhibition of Medicine Dentistry (Plovdiv -Ekim/Her Yıl) Konu: Medikal teknoloji, eczacılık, dişçilik ve sağlık ürünleri Web Sitesi: http://www.fair.bg
PLOVDIV SPRING FAIR (Plovdiv - Mayıs/Her Yıl) Konu: Yat, bot, spor ekipmanı Web Sitesi: http://www.fair.bg
STROIKO 2000 (Sofya - Mart/Her Yıl) Konu: Yapı teknolojileri ve makinaları Web Sitesi: http://www.ndk.bg

Kaynak: İGEME, 2011

4.2 VİZE

Bulgaristan Türk vatandaşlarına vize uygulamaktadır. Normal vize süresi bir aydır. Şirketlere üç aydan bir yıla kadar oturma vizesi verilmektedir. Yabancı Uyruklular Kanunu, vize türlerini “transit vize, kısa süreli vize ve uzun süreli vize” olmak üzere üçe ayırmaktadır: Transit vize 24 saat içinde Bulgaristan üzerinden başka bir ülkeye transit geçecek kişiler için gereken vize türüdür. Kısa süreli vize bir yabancının altı aylık bir süre içinde toplamda 90 günden fazla kalmamak kaydıyla bir defalık veya çok sayıda giriş yapabilmesini sağlar. Uzun süreli vize yabancı uyruklunun Bulgaristan’a giriş yapıp sonrasında uzun süreli veya süresiz ikamet izni için başvurmasına el veren vize türüdür. Bu vizenin geçerliliği altı aydır ve sahibine 90 güne kadar oturma izni sağlar.

Tüm vize başvuruları ilgili bir Bulgar diplomatik misyonuna veya konsoloslughuna yapılmalıdır. Ülkeye girişlerde istatistik kartlarının doldurulması zorunludur. Ülkede 48 saatten fazla kalan yabancıların yerel polise kayıt olmaları gerekmektedir. Oteller bu zorunluluğu müşterileri adına, otomatik olarak yerine getirmektedir. Özel pansiyonlarda kalan kişilerin, ülke girişinde doldurmuş oldukları istatistik kartlarını yasal olarak geçerli kılmak üzere, yerel polise başvurarak kayıt olmaları gerekmektedir.

4.3 İKLİM

Bulgaristan’da genel olarak karasal-ılıman iklim hakimdir. Ancak coğrafik özellikleri nedeniyle farklı bölgelerinde farklı mikro iklimler de gözlenmektedir. Balkan Dağları, kuzey ve güneyden gelen hava akıntılarını için bir bariyer niteliğini taşımakta, bunların karşı tarafa geçmesini engellemekte ve kuzey ile güneyde ısı ve yağış farklılıklarının oluşmasını sağlamaktadır. Kuzeyde belirgin dört mevsimli karasal-ılıman iklim yaşanmaktadır. Güneyde ise Akdeniz etkisi görünmektedir. Kışın kuzeyde ortalama hava sıcaklığı -2, güneyde ise 0 derecedir. Yazın ortalama hava sıcaklığı 22 derecedir. Karadeniz bölgesinde denizin etkisiyle ısı ülkenin diğer bölgelerine göre daha az değişmektedir.

4.4 TELEFON KODU: +359

4.5 RESMİ TATİLLER

1 Ocak: Yeni Yıl Tatili

3 Mart: Özgürlük Günü

1-2 Mayıs: İşçi Bayramı

24 Mayıs: Slav Dili Günü

25-26 Aralık: Noel Tatili

4.6 YARARLI ADRESLER

T.C. Sofya Büyükelçiliği

Adres: BOULEVARD VASSIL LEVSKI NO:80 1000 SOFIA, BULGARIA

Telefon: 00 359 2 935 55 00

Faks: 00 359 2 981 93 58

E-posta: embassy.sofia@mfa.gov.tr

Web: <http://sofya.be.mfa.gov.tr>

Görev Bölgesi: Sofya, Montana, Vidin, Vratsa, Pernik, Köstendil, Blagoevgrad

T.C. Burgaz Başkonsolosluğu

Adres: BOULEVARD DEMOKRATSIA NO:38 8000 BOURGAS, BULGARIA

Telefon: 00359 56 879940

Faks: 00359 56 821700

E-posta: consulate.burgas@mfa.gov.tr

Web: <http://burgaz.bk.mfa.gov.tr>

Görev Bölgesi: Bourgas (Burgaz), Sliven, Varna, Dobriç, Razgrad, Şumen (Şumnu), Rouse (Ruşçuk), Tırговиşte (Eski Cuma), Silistra (Silistre), ve Yambol (Yanbolu)

T.C. Filibe Başkonsolosluğu

Adres: Filip Makedonski 10, 4000-Plovdiv / Bulgaria

Telefon: (00 359 32) 275160-275161-275162-275163

Faks: (00 359 32) 624839

E-posta: consulate.plovdiv@mfa.gov.tr

Web: <http://filibe.bk.mfa.gov.tr>

Görev Bölgesi: Plovdiv (Filibe), Haskovo (Hasköy), Loveç (Lofça), Gabrovo, Kırçali, Pazarçık, Smolyan (Paşmaklı), Stara Zagora (Eski Zağra), Veliko Tırnovo, Pleven (Plevne).

Bulgaristan Cumhuriyeti Büyükelçiliği

Adres: Atatürk Bulvarı 124, Kavaklıdere, Ankara

Telefon: (+90 312) 467 20 71, 427 51 42

Faks: (+90 312) 467 25 74 - 468 69 56

E-posta: bulankemb@ttnet.com

Bulgaristan Cumhuriyeti Edirne Başkonsolosluğu

Adres: Talat Paşa Asfaltı, No: 31, Edirne

Telefon: +90 284 214 06 17

Faks: +90 284 214 84 82

E-posta: bulkonsedn@ttnet.net.tr

Görev Bölgesi: Edirne, Kırklareli, Tekirdağ.

Bulgaristan Cumhuriyeti İstanbul Başkonsolosluğu

Adres: Ahmet Adnan Saygun Cd. No:44 80600 2. Levent, İstanbul

Telefon: (+90 212) 281 01 15, 279 58 37

Faks: (+90 212) 264 10 11

Web: www.bulgarianconsulate-ist.org

Görev Bölgesi: Aydın, Balıkesir, Bilecik, Bolu, Bursa, Çanakkale, Denizli, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Kütahya, Manisa, Muğla, Uşak.

Bulgaristan Cumhuriyeti Tekirdağ Fahri Konsolosluğu

Adres: Turgut Mh., Rihtim Cad. No: 13/2, Tekirdağ

Telefon: +90 282 261 94 87

Faks: +90 282 261 94 87

E-posta: tekirdagkonsolosluk@hotmail.com

Görev Bölgesi: Tekirdağ, Kırklareli, Çanakkale

Bulgaristan Cumhuriyeti Ticaret ve Sanayi Odası

Adres: 1058 Sofia, 9 Iskar Str.

Telefon: (+359) 2 811 74 00, 987 26 31

Fax: (+359 2) 987 32 09

E-posta: bcci@bccci.bg

Bulgaristan Yatırım Ajansı

Adres: 31 Aksakov Sokağı, Sofya 1000, Bulgaristan

Telefon: +359 2 985 5500; **Faks:** +359 2 980 1320.

E-posta: iba@investbg.government.bg; **Web:** www.investbg.government.bg

T.C. Başbakanlık Yatırım Tanıtım Ajansı

Adres : Kavaklıdere Mahallesi Akay Caddesi No:5

Çankaya/ANKARA 06640

Telefon : +90 312 413 89 00

Faks : +90 312 413 89 01

E-posta : info@invest.gov.tr

Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı Yatırım Destek Ofisleri

Amasya Yatırım Destek Ofisi

Dere Kocacık Mahallesi İğneci Baba Sokak No:5/5 AMASYA

Tel No: +90 358 212 69 66

Faks No: +90 358 212 69 65

Çorum Yatırım Destek Ofisi

Gazi Cad. No:68 İl Özel İdaresi Meclis Binası Valilik Karşısı Kat:4 ÇORUM

Tel No: +90 364 225 74 70

Faks No: +90 364 225 74 71

Samsun Yatırım Destek Ofisi

Kale Mahallesi Şükrü Efendi Sokak No:2 Kat:6 İlkadım/SAMSUN

Tel No: +90 362 431 24 00 – 3200

Faks No: +90 362 333 31 24

Tokat Yatırım Destek Ofisi

26 Haziran Atatürk Kültür Sarayı C Blok Kat:2 TOKAT

Tel No: +90 356 228 93 60

Faks No: +90 356 228 97 60

B) DIŞ TİCARET

I.BULGARİSTAN'IN DIŞ TİCARETİ

Tablo 5. Bulgaristan Dış Ticaret İstatistikleri (Milyar \$)

Yıllar	2005	2006	2007	2008	2009
İhracat	11,7	15,1	18,6	22,5	16,5
İthalat	18,2	23,2	30,1	37,0	23,3
Dış Ticaret Hacmi	29,9	38,3	48,7	59,5	39,8
Dış Ticaret Dengesi	-6,5	-8,1	-11,5	-14,5	-6,8

Kaynak: Trademap, 2011

2005-2009 yılları arasında Bulgaristan'ın dış ticaretine bakıldığında 2008 yılına kadar bir artış görölmektedir. Ancak dış ticareti küresel krizden etkilenen ölkelerden olan Bulgaristan'ın 2009 yılındaki dış ticaret rakamları, 2007 yılının da altına düşmüştür.

Tablo 6. Bulgaristan'ın En Fazla İhracat Yaptığı 10 Fasil (Milyar \$)

Ürün Adı	2009
Mineral yakıtlar, yağlar, damıtılmış ürünler	2,1
Bakır ve mamulleri	1,5
Elektrikli, elektronik aletler	1,3
Kazanlar, makineler, nükleer reaktörler	1,2
Örölmemiş giysi ve aksesuarları	0,9
Örölmüş giysi ve aksesuarları	0,7
Demir ve çelik	0,6
Yağlı tohum, meyve ve tahıl	0,5
Hububat	0,5
Ecza Ürünleri	0,4

Kaynak: Trademap, 2011

Bulgaristan; yukarıda verilen fasıllardan en çok ihracat yapılan fasıl olan mineral yakıtlar, yağ ve damıtılmış ürünler için en fazla Yunanistan, Singapur ve Türkiye; bakır ve mamulleri için Belçika, Türkiye ve Almanya; elektrikli, elektronik aletler için Almanya, İtalya ve Fransa ile çalışmaktadır.

Tablo 7. Bulgaristan'ın En Fazla İthalat Yaptığı 10 Fası (Milyar \$)

Ürün Adı	2009
Mineral yakıtlar, yağlar, damıtılmış ürünler	4,7
Kazanlar, makineler, nükleer reaktörler	2,4
Elektrikli, elektronik aletler	2,1
Tren, tramvay harici taşıtlar	1,0
Plastikler ve Mamulleri	0,9
Cevher, cüruf ve kül	0,9
Ecza ürünleri	0,8
Demir ve çelik	0,7
Kâğıt ve karton	0,4
Demir ve çelik mamulleri	0,4

Kaynak: Trademap, 2011

Bulgaristan; bu fasıllardan en çok ithalat yapılan fasıl olan mineral yakıtlar, yağlar, damıtılmış ürünler için Rusya, Kazakistan ve Romanya; kazanlar, makineler, nükleer reaktörler için Almanya, Çin ve İtalya; elektrikli, elektronik aletler için Çin, Almanya ve Macaristan ile çalışmaktadır.

Tablo 8. Bulgaristan'ın En Fazla Dış Ticaret Yaptığı Ülkeler (Milyar \$, 2009)

İHRACAT	Değer	İTHALAT	Değer
Almanya	1,8	Rusya	3,6
Yunanistan	1,6	Almanya	2,6
İtalya	1,5	İtalya	1,9
Romanya	1,4	Türkiye	1,4
Türkiye	1,1	Yunanistan	1,3
Belçika	0,9	Çin	1,3
Fransa	0,7	Romanya	1,1
Sırbistan	0,6	Fransa	0,9
İspanya	0,5	Çek Cum.	0,6
Rusya	0,4	Avusturya	0,6

Kaynak: Trademap, 2011

Bulgaristanın ihracat yaptığı ülkelerde Türkiye 5.sırada yer alırken; ithalat yaptığı ülkelerde Türkiye 4.sıradadır. Bulgaristan'ın 2009 yılı itibariyle Türkiye'den ithalatı Türkiye'ye ihracatından fazladır.

2.BULGARİSTAN'IN DIŞ TİCARET POLİTİKASI¹

- Bulgaristan, Dünya Ticaret Örgütü'ne 1996 yılında üye olmuştur. DTÖ'ye üyelik Bulgaristan pazarının liberalleşmesinde önemli rol oynamıştır.
- 1 Ocak 2007 tarihinde AB'ye üye olması ile birlikte Bulgaristan'ın AB ülkeleri ile ticari ilişkileri AB Gümrük Birliği temelinde yürütülmeye başlanmıştır.
- Bulgaristan'ın EFTA ülkeleri (İsviçre, Norveç, İzlanda ve Lihtenştayn), Makedonya, İsrail, Arnavutluk, Sırbistan ve Karadağ ve Bosna-Hersek ile Serbest Ticaret Anlaşmaları bulunmaktadır.

Tarifeler ve Diğer Vergiler

- 2007 yılında AB'ye üye olan Bulgaristan, üçüncü ülkelerle yaptığı ticarete AB Ortak Gümrük Tarifelerini uygulamaktadır.
- AB üyeliğinin ardından Türkiye-AB gümrük birliğinin bir tarafı haline gelen Bulgaristan ile Türkiye arasında gümrük birliği kapsamında sanayi ürünlerinin ticaretinde gümrük vergisi alınmamaktadır.
- Tarım ürünleri için AB'nin Türk tarım ürünlerine uyguladığı tercihli vergi oranları uygulanmaktadır.
- Avrupa Toplulukları Birleştirilmiş Gümrük Tarifesi'ne (TARIC) göre gümrük vergileriyle ilgili detaylı bilgiye "http://ec.europa.eu/taxation_customs/dds/tarhome_en.htm" adresinden ulaşmak mümkündür.
- Türkiye ile Bulgaristan arasında Gümrük Birliği anlaşması çerçevesinde sanayi ürünleri ithalatında uygulanan tarifeler sınırlanmakla birlikte, ithalat üzerinden alınan diğer vergi uygulamaları söz konusudur. KDV oranı tüm ürünler için % 20'dir. Ayrıca, alkol ve alkollü içecekler, tütün mamülleri, akaryakıt ürünleri, kahve ve otomobiller için çeşitli oranlarda Özel Tüketim Vergisi alınmaktadır.
- 1 Ocak 2007 tarihinden itibaren geçerli olan kurumlar vergisi oranı ile 2008 yılından itibaren uygulanmakta olan gelir vergisi oranı % 10'dur.

KDV İadeleri

Bulgaristan'da KDV iadelerinden AB üyesi olmayan ülke vatandaşları, karşılıklılık ilkesi dikkate alınarak yararlandırılır. Bu kapsama Türk vatandaşları (gerçek kişiler) dahildir. Ancak Türk tüzel kişilikleri (şirket, dernek, kurum vb.) henüz bu imkandan faydalanamamaktadırlar.

Türk vatandaşlarının KDV iadelerini alabilmeleri aşağıdaki şartlara bağlıdır:

---

¹ İGEME,2011

1- Hepsi bir yerde ve bir faturada/fişte olmak kaydıyla yapılan alışverişin tutarının **en az 150 Euro** olması,

2- Alışveriş yapılan yerde geçerli bir pasaport arz edilerek bir “KDV İadesi Talebi Belgesi”nin doldurulması,

3- Pasaport, fiş/fatura ibraz edilerek ve alınan eşya ile birlikte Bulgaristan Maliye Bakanlığınca yetkilendirilmiş ülke içindeki, havaalanı, liman ve karayolu sınır kapılarındaki temsilciliklere KDV İadesi Talebi Belgesinin onaylatılması.

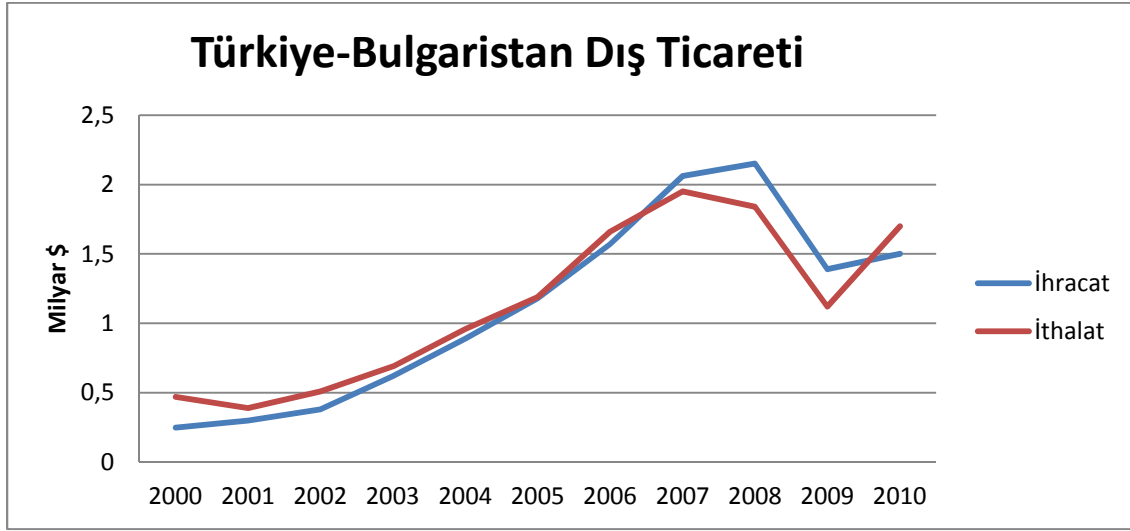
Ürün Standartları ile İlgili Uygulamalar

Bulgaristan’da AB’nin ürün güvenliği, standardizasyon, akreditasyon, metroloji, uygunluk değerlendirmesi, test, muayene ve belgelendirme mevzuatına geçilmiştir. Bulgaristan’a ihraç edilen ürünlerin insan sağlığı ve güvenliğine ilişkin tüm kuralları karşılaması gerekmektedir. AB’nin bu alandaki yeni yaklaşım mevzuatı kapsam dahilindeki ürünlere “CE” işaretinin iliştilmesini zorunlu kılmaktadır. Ekonomi Bakanlığı web adresinde (www.ekonomi.gov.tr) “Teknik Düzenlemeler ve Standartlar” bölümünden AB ülkelerine ihracat ile ilgili daha detaylı bilgi edinilmesi mümkündür.

Gümrük idaresi, AB’nin, ürünlerin güvenlik koşullarına uygunluk kontrolüne ilişkin 339/93 sayılı Kararı’nın koşullarının uyumlaştırıldığı Gümrükler Kanununun 78/a maddesinde sayılan piyasa gözetimi ve denetimine dair hükümleri yerine getirmektedir. Gümrük yetkilileri, piyasa gözetimi ve denetimi yapmaya yetkili kuruluşlar tarafından güvenlik gerekleri bakımından kontrole tabii olacak mallar hakkında önceden bilgilendirildiğinde, Gümrükler Kanununun 78/a maddesi hükümleri söz konusu mallar için uygulanmaktadır. Bu çerçevede, Metroloji ve Teknik Denetim Devlet Ajansı, Ticaret ve Tüketicileri Koruma Komisyonu, Sağlık Bakanlığı’nın ihtisaslaşmış devlet sağlık kontrolü organları, Milli Bitki Koruma Servisi, Tarım ve Ormanlar Bakanı’na Bağlı Kontrol-Teknik Teftiş Organı gibi piyasa gözetimi ve denetimine yetkili organlar ile ilişkiler hakkında söz konusu organlar ile Gümrük Ajansı arasında protokoller imzalanmıştır.

3.TÜRKİYE-BULGARİSTAN TİCARET İLİŞKİLERİ

Şekil 1. Türkiye-Bulgaristan Dış Ticaret İstatistikleri (2000-2010)

Kaynak: TÜİK, 2011

2008 yılına kadar Bulgaristan ile gerçekleşen ihracat ve ithalat rakamlarının beraber arttığı görülmektedir. Türkiye-Bulgaristan dış ticareti mali kriz nedeni ile 2009 yılında azalma göstermiştir. 2010 yılıyla beraber bu rakamlar yeniden artmaya başlamıştır.

Tablo 9. Türkiye'nin Bulgaristan'a en fazla ihracat yaptığı 10 fasıl (Milyon \$, 2009)

Ürün Adı	2009	2010
Plastik ve plastikten mamul eşya	100	102
Elektrikli makine ve cihazlar, aksam ve parçaları	67	96
Nükleer reaktörler, kazan; makine ve cihazlar, aletler, parçaları	92	95
Metal cevherleri, cüruf ve kül	16	93
Yenilen sebzeler, bazı kök ve yumrular	119	87
Yenilen meyveler, kabuklu yemişler, turuncgil ve kavun kabuğu	81	82
Örme eşya	79	77
Alüminyum ve alüminyum eşya	60	68
Bakır ve bakırdan eşya	52	63
Sentetik ve suni devamsız lifler	40	56

Kaynak: İGEME, 2011

2009 yılından 2010 yılına Bulgaristan'a ihracatımız 1,39 milyar dolardan 1,50 milyar dolara çıkmıştır. Bu artışta özellikle elektrikli makine ve cihazlar, aksam ve parçaları; metal cevherleri, cüruf ve kül; sentetik ve suni devamsız lifler fasıllarının ihracat miktarının artışı önemli rol oynamıştır.

Tablo 10. Türkiye'nin Bulgaristan'dan en fazla ithalat yaptığı 10 fasıl (Milyon \$, 2009)

Ürün Adı	2009	2010
Bakır ve bakırdan eşya	239	453
Demir ve çelik	91	240
Yağlı tohum ve meyveler, sanayi bitkileri, saman, hayvan yemi	125	149
Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve müstahsalları, mumlar	123	130
Ağaç ve ağaçtan mamul eşya, odun kömürü	46	91
Kurşun ve kurşundan eşya	77	79
Çinko ve çinkodan eşya	57	64
İnorganik kimyasal müstahsallar, organik, inorganik bileşikler	51	61
Elektrikli makine ve cihazlar, aksam ve parçaları	34	56
Plastik ve plastikten mamul eşya	40	38

Kaynak: İGEME, 2011

2009 yılından 2010 yılına Bulgaristan'dan ithalatımız 1,12 milyar dolardan 1,70 milyar dolara çıkmıştır. Bu artışta özellikle bakır ve bakırdan eşya; demir ve çelik; ağaç ve ağaçtan mamul eşya, odun kömürü fasıllarının ithalat miktarının artışı önemli rol oynamıştır.

Tablo 11. İki Ülke Arasındaki Anlaşma ve Protokoller

Antlaşma	Tarih
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma	06.07.1994
Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması	07.07.1994
Turizm Anlaşması	1997
Enerji ve Altyapı Alanlarında İşbirliği Anlaşması	1998
Uzun Vadeli Sözleşme	1999
İkili Hava Ulaştırma Anlaşması	2004
Deniz Ticareti Taşımacılık Anlaşması	2004

Kaynak: İGEME, 2011

4.TR83 – BULGARİSTAN TİCARET İLİŞKİLERİ

2009 yılında TR83 Bölgesi illerinden Bulgaristan'a 2,35 milyon dolarlık ihracat yapılırken bu rakam 2010 yılında artarak 2,94 milyon dolara yükselmiştir. Buna karşın bölgenin Bulgaristan'dan ithalatı 2009'da 12,27 milyon dolar, 2010'da ise 16,68 milyon dolardır.

Türkiye'nin Bulgaristan ile olan ihracat ve ithalat rakamlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir, bu nedenle bölgenin Bulgaristan ile olan dış ticaret açığı önemlidir, ancak ithalat yapılan fasıllarda görülmektedir ki ithalat miktarını artıran Samsun'dan yapılan bakır ve bakırdan eşya imalatı kalemidir, ithalat miktarı her fasıla eşit oranlı dağılmamıştır.

Bölge Türkiye'nin Bulgaristan'a yaptığı ihracatın yalnızca %6,3'ünü oluştururken Bulgaristan'dan yapılan ithalatın % 2,3'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 12. TR83 Bölgesi ile Bulgaristan Arasında 2010 Yılında Yapılan Dış Ticarete En Çok Yer Alan Fasıllar

İhracat (Dolar)	2009	2010
Seramik mamulleri	467.370	790.239
Kazan: makine ve cihazlar, aletler, parçaları	168.534	617.917
Yenilen sebzeler, bazı kök ve yumrular	251.670	248.772
Ayakkabılar, getrler, tozluklar, vb eşya ve aksamı	258.503	203.559
Alüminyum ve alüminyum eşya	232.039	145.008
Yenilen meyveler, kabuklu yemişler, turuncgil ve kavun kabuğu	30.924	140.326
Motorlu kara taşıtları, traktör, bisiklet, motosiklet, vb	279.375	138.621
Elektrikli makine ve cihazlar, aksam ve parçaları	52.869	122.827
Plastik ve plastikten mamul eşya	37.185	110.128
Demir veya çelikten eşya	79.083	89.788

İthalat (Dolar)	2009	2010
Bakır ve bakırdan eşya	9.492.554	15.885.270
Kazan: makine ve cihazlar, alet ve parçaları	117.428	314.147
Yenilen meyveler, kabuklu yemişler, turuncgil ve kavun kabuğu	469.013	253.134
İnorganik kimyasal müstahsallar, organik, inorganik bileşikler	119.408	103.177
Metal cevherleri, cüruf ve kül	265.151	100.990
Ağaç ve ağaçtan mamul eşya: odun kömürü	19.971	17.470

Plastik ve plastikten mamul eşya	14.042	4.246
Seramik mamulleri	4.660	2.226
Demir veya çelikten eşya	-	1.648
Cam ve cam eşya	-	549

Kaynak: TÜİK, 2011

Bölgenin Bulgaristan'a ihracatında önemli fasıllardan olan seramik mamulleri Çorum; kazan: makine ve cihazlar, aletler, parçaları Samsun ve Çorum; yenilen sebzeler, bazı kök ve yumrular Tokat ve Çorum illerinden ihraç edilmektedir.

Bölgenin Bulgaristan'dan ithalatında en önemli fasıl olan ve ithalatın neredeyse tamamını oluşturan bakır ve bakırdan eşya Samsun ilinden ithal edilmektedir.

Tablo 13. TR83 illerinin Bulgaristan'a Yaptığı İhracat Miktarları (Dolar)

İller	2009	2010
Samsun	1.097.110	1.413.935
Çorum	1.138.575	1.246.558
Tokat	117.927	276.505
Amasya	-	1.000

Kaynak: TÜİK, 2011

Tablo 14. TR83 illerinin Bulgaristan'dan Yaptığı İthalat Miktarları (Dolar)

İller	2009	2010
Samsun	11.214.877	15.962.607
Çorum	561.428	467.920
Tokat	488.984	253.134
Amasya	-	-

Kaynak: TÜİK, 2011

C) BULGARİSTAN YATIRIM ORTAMI

I. GENEL YATIRIM ORTAMI

Bulgaristan, düşük gelir vergisi oranıyla tercih edilmesi muhtemel bir yatırım ülkesidir. Yabancı yatırımcılar için popüler sektörler; enformasyon teknolojileri, telekomünikasyon, çevre teknolojisi (su ve atık su altyapısı) ile içecek ve işlenmiş gıda sektörleridir. Avrupa Birliği'ne girişle birlikte Bulgaristan'ın ürettiği ürün ve hizmetler için yeni pazarlar açılmıştır.

2004 yılında çıkan Yatırım Tanıtım Kanunu'na göre yerli ve yabancıya eşit muamele edilmektedir. Kanun, yatırımcıları imalat, yenilenebilir enerji, yüksek teknoloji sektörleriyle insan kaynakları ve eğitime yatırım yapmaları konusunda desteklemektedir. Devlet, yatırımcılara arsa tahsisi, küçük altyapı için finans sağlama, personel eğitimi ve vergi kolaylıkları sağlamaktadır.

Bulgaristan, önemli özelleştirmelerini 1990'lı yıllar ve 2000'li yılların başlarında gerçekleştirmiştir. Bazı su yönetimi şirketleri, devlet hastaneleri ve devlet spor tesisleri dışında her sektör özelleştirmeye açılmıştır. 2010 yılında Özelleştirme ve Özelleştirme Sonrası Kanunu ile 500.000 Bulgar Leva'ya kadar olan kısmı Bölgesel Kalkınma ve Şehir Bakanlığı; 500.000 Bulgar Leva üzerindeki yatırımlara ise Bakanlar Kurulu onayı sonrası Özelleştirme ve Özelleştirme Sonrası Ajansı karar vermektedir. 2011 yılında Bulgar Hükümeti, Şumnu'daki bir bölgesel ısıtma tesisi; Sofya ve Sopot'ta iki askeri fabrika, Burgaz ve Rusçuk'taki serbest ticaret bölgeleri, Varna'da serbest geçiş bölgesi ve devlet tütün fabrikasını özelleştirmeyi planlamaktadır.

Bulgaristan'da çalışabilmek ve çalışma izni alabilmek Avrupa Birliği dışındaki çoğu çalışanlar için gereklidir. Kalıcı oturma izni alabilmek çok kolay değildir. Özel şirketlerde Avrupa Birliği dışındaki ülkelerden gelen çalışanların toplam çalışanlara oranı %10'u geçemez.

Bulgaristan Yatırım Ajansı (BYA), hükümetin yatırım koordinasyon kurumudur. Bu ajans, olası yabancı yatırımcılara bilgi sağlama, yönetim hizmeti ve bulunan teşvikleri anlatma işlevini yerine getirmektedir. 20 milyon Bulgar Leva üzerindeki yatırımlar, A sınıfı olarak nitelendirilmektedir. A Sınıfı Yatırım yetkililerinin talebi üzerine BYA, kendilerine ücretsiz arsa tahsisi sağlamaktadır. Aynı zamanda devlet tarafından yatırım için kritik önem taşıyan altyapı faaliyetleri için de ödeme kolaylığı sağlanır. 10-20 milyon Bulgar Leva arasındaki yatırımlar ise B Sınıfı olarak nitelendirilmektedir. 5 milyon Euro üzerindeki yatırımlara, eğer iki yıldan daha geç tamamlanacak ve en az 50 yeni istihdam sağlayacaksa makine alımlarında iki sene KDV kolaylığı sağlanır.

Bulgaristan'da 30 adet ticari banka bulunmaktadır. Bu bankaların 72,6 milyon Bulgar Leva aktifleri bulunmaktadır. Bunların yarısından fazlası 5 bankada bulunmaktadır: Bulbank, DSK Bankası, Birleşmiş Bulgaristan Bankası, Bulgaristan Eurobank ve Raiffesen. 2003 yılında Bulgaristan, yabancı stratejik partnerler edinerek devlet bankalarının özelleştirmesini tamamlamıştır.

Avrupa Birliği'ne girişi sonrası Bulgaristan'daki şirketlerin çoğu özel hale gelmiştir. Devletin tekelinde olan sektörler, tütün endüstrisi, demiryolları ve madenlerdir. 2011 yılında ülke, posta iletimindeki devlet tekeline 50 grama kadar olan mektuplarda rekabete izin vererek son vermeye başlamıştır.

Bulgaristan'ın işgücü %47'si kadın olmak üzere 3.480.800 (2010)'dür. Okuma-yazma oranı ise %98,3'tür. Özellikle yüksek teknoloji ve inovasyon konularında şirketlerin çalışan talebi bulunmaktadır.

Avrupa ülkelerinde görece ucuz olan işgücü sayesinde diğer ülke firmalarının yatırım yapmasını teşvik etmektedir.

Bulgaristan'da 6 adet gümrüksüz bölge bulunmaktadır. Bunlar; Rusçuk, Vidin ve Burgaz Limanları ile Filibe, Svilengrad, Dragomandır. Yabancı firmalar ve %1 ve üzerinde yabancı hissesi bulunan Bulgar firmaları bu bölgelerde faaliyet gösterebilmektedir. Bu bölgelere gelen mallar KDV ve gümrük vergisinden muaf tutulmaktadır. Endüstriyel bölgelere ise devlet tarafından arsa tahsisi ve altyapı yardımı yapılmaktadır ancak vergi kolaylığı bulunmamaktadır. Filibe, Rusçuk ve Svilengrad'da 3 adet endüstriyel bölge bulunmaktadır. 5 adet endüstriyel bölge ise kurulma aşamasındadır. Bunlar, Bozhurishte, Burgaz, Karlova, Plevne ve Varna'da yer alacaktır. (ABD Dışişleri Bakanlığı, 2011)

2. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Tablo 15. Bulgaristan'a yapılan doğrudan yatırım miktarları

Yıllar	Milyar Dolar
2000	1,00
2001	0,81
2002	0,97
2003	2,01
2004	3,44
2005	3,92
2006	7,80
2007	11,76
2008	8,93
2009	4,72

Kaynak: ABD Dışişleri Bakanlığı, 2011

Tablo 16. Bulgaristan'a Diğer Ülkelerin Yaptığı Yabancı Yatırım Miktarları (Milyar Dolar, 1996-2009)

Ülkeler	Milyar Dolar
Avusturya	7,85
Hollanda	7,47
Yunanistan	4,25
İngiltere	3,92
Almanya	3,27
Kıbrıs Rum Kesimi	2,56
ABD	1,80
Macaristan	1,75
Rusya	1,58
İtalya	1,55

Kaynak: ABD Dışişleri Bakanlığı, 2011

Türkiye'den Bulgaristan'a 1996-2009 arasında yapılan doğrudan yatırım miktarı 555 milyon dolar olup, ülke sıralamasında 19.sıradadır.

Tablo 17. Bulgaristan'a Yapılan Doğrudan Yabancı Yatırım Sektörleri (1998-2009)

Sektör	Milyar Dolar
Gayrimenkul	11,15
Finans	9,83
İmalat	9,40
Ticaret	7,89
İnşaat	3,36
Elektrik, gaz ve su	2,99

Telekomünikasyon ve ulaşım	2,84
Otel ve restoranlar	0,80
Tarım, ormancılık ve balıkçılık	0,26
Madencilik	0,20
Eğitim	0,02

Kaynak: ABD Dışişleri Bakanlığı, 2011

3. BULGARİSTAN'DA İŞ KURMA MEVZUATI

Her yıl Dünya Bankası ve Uluslararası Finans Kurumu'nun belirli kriterleri değerlendirerek ülkelerde iş yapma kolaylığı ile ilgili hazırladıkları "Doing Business" raporunda Bulgaristan 183 ülke arasında iş yapma kolaylığında 51. sırada bulunmaktadır.

Tablo 18. Bulgaristan'ın İş Yapma Kolaylığı Kriterleri Sıralaması

KRİTER	SIRALAMA
İş Yapma Kolaylığı Genel	51
Şirket Kurulumu	43
İnşaat İzinleri	119
Emlak Sözleşmesi	62
Kredi Temini	6
Yatırımcıların Korunması	44
Vergi Ödeme	85
Uluslararası Ticaret	108
Sözleşmelerin Uygulanması	87
Şirket Kapatma	83

Kaynak: Dünya Bankası ve IMF, 2011

Aynı rapora göre yeni bir iş kurmak için gerekli olan prosedür sayısı 4, toplam gün sayısı 18 ve masraflar ise kişi başı gelirin %1,6'sıdır. Bulgaristan'ın dahil olduğu Doğu Avrupa&Orta Asya grubu ülkelerde yeni iş kurmak için gerekli olan prosedür sayısı 6, toplam gün sayısı 16 ve masraflar ise kişi başı gelirin %8,5'idir.

Tablo 19. Bulgaristan'da İş Kurma Prosedürleri Süre ve Ücretleri

Prosedür	Gün	Ücret
Kuruluş belgelerinin noterde onaylanması	1	5 LEVA
Bankaya depozito yatırılması	1	10-30 LEVA
Katma Değer Vergisi için Kayıt İşlemleri	1	Ücretsiz
Kayıt Ajansına Ticaret Kaydının Yapılması	1	110 LEVA

Kaynak: Dünya Bankası ve IMF, 2011

4. TÜRKİYE-BULGARİSTAN YATIRIM İLİŞKİLERİ

Bulgaristan'daki Türk yatırımları turizm, bankacılık, tekstil ve hazır giyim, ev aletleri, oto yedek parça, ulaştırma, alüminyum, pvc, gıda, yakıt dağıtımı, odun işleme gibi birçok sektörde görülmektedir. Ev tekstili, mobilya, inşaat malzemeleri, otel ve restoran donanımı, ambalaj sektörleri Bulgaristan'da potansiyel yatırım alanlarıdır.

Bulgaristan'daki en önemli Türk yatırımı Şişecam'ın Tırgovişte'deki iki fabrika projesine yaptığı toplam 380 milyon Dolarlık yatırımdır. Söz konusu fabrikalarda düzcam ve züccaciye üretilmekte olup, üretimin büyük çoğunluğu ihraç edilmektedir. Bulgaristan'da en büyük doğrudan yatırımcı konumundaki Şişecam, Tırgovişte'deki tesislerinde 2011 yılı başında yeni bir fabrika daha açmıştır. Yeni fabrikada Balkanlar ve Avrupa için otomobil camı üretilecektir.

Temizlik ve hijyen ürünlerinde Hayat Kimya, otomotiv yedek parça üretiminde Tekno-Aktaş, elektrikli devre üretiminde MikroAk, şişelenmiş su üretiminde Kom, ağaç ürünleri imalatında Kastomonu Entegre'nin Gabrovnitsa adı ile üretim yapan işletmesi, tekstil üretiminde Şahinler ve Santinelli, ilaç üretiminde Nobel Pharma önemli Türk yatırımlarıdır. Etap Adres isimli Türk firması ülkede otobüs işletmeciliği yapmaktadır. Taç, Eczacıbaşı Vitra, Eti, Ülker, Sarar, İstikbal, Doğtaş, Yağmur, Isuzu, BMC, Temsa, Polisan, Betek ve Beko ülkede bulunan Türk markalarıdır.

T.C. Hazine Müsteşarlığı verilerine göre ise Türkiye'de 2009 sonu tarihi itibarıyla doğrudan yabancı yatırım gerçekleştiren Bulgar sermayeli firma sayısı 292'dir. Bulgar firmalar tekstilden inşaat, otomotiv sektöründen mobilyaya, makineden sağlık işleri ve sosyal hizmetlere kadar ülkemizde pek çok alanda faaliyet göstermektedir. (İGEME, 2011)

KAYNAKÇA

1. ABD Dışışleri Bakanlığı, Ekonomi, Enerji ve Ticari İşler Bũrosu, *2011 Yılı Yatırım Ortamı Durum Raporu*, 2011
2. CIA Factbook, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>, 2011
3. Dünya Bankası ve IMF, www.doingbusiness.org, *Doing Business 2011*
4. Economic Intelligence Unit, www.eiu.com, *Bulgaria Economic Overview*, 2011
5. İGEME, www.igeme.gov.tr, *Bulgaristan Őlke Raporu*, 2011
6. T.C Dışışleri Bakanlığı, www.mfa.gov.tr, *Türkiye-Bulgaristan Siyasi İlişkileri*, 2011
7. T.C Ekonomi Bakanlığı, <http://www.ekonomi.gov.tr/index.cfm?sayfa=78F38D17-19DB-2C7D-3DC3BA31773B2D982011>, 2011
8. Trademap, www.trademap.org/countrymap, 2011
9. TÜİK, *Dış Ticaret İstatistikleri, Basılmamış Doküman*, 2011